

Abstract. In the article, an intertextual analysis of the story «KRK Island» by Yuriy Izdryk is carried out. Ways of realizing intertextuality in the text are studied: the connection with cinematography, works, and authors of modern Ukrainian literature, music, and personal experience. The work of Yuriy Izdryk is analyzed in the context of postmodern literature.

Keywords: intertextuality, intertext, allusions, hypertextuality, paratextuality.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство: підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 430 с.
2. Біловус Л. Теорія інтертекстуальності як модус новаторства у творчих феноменах Василя Стуса та Івана Світличного. Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. 126 с.
3. Назаренко Н. Інтертекстуальні одиниці в прозі Юрія Іздрика. URL: <https://ks.iul-nasu.org.ua/vypusky-zhurnalu/2019-2/zbirnyk-kultura-slova-90-2019/english-intertekstualni-odynytsi-u-prozi-yuriya-izdryka.html> (дата звернення: 09.10.2022).
4. Іздрик Ю. Острів КРК та інші історії (збірка). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Izdryk/Ostriv_KRK_ta_inshi_istorii_zb/ (дата звернення: 09.10.2022).
5. Крайслер Імператор повертається. URL: <https://wz.lviv.ua/life/131062-kraisler-imperial-povertaietsia> (дата звернення: 09.10.2022).

УДК 004.774:316.774]:81'373.22(477+(470+571))-057.177.1

ЛЕКСИЧНИЙ ОБРАЗ В. ЗЕЛЕНСЬКОГО ТА В. ПУТІНА В ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛАХ: КОНТЕНТ-АНАЛІЗ

В. В. Борщук, Н. О. Стеблина

Анотація. У роботі досліджено, як інформаційні телеграм-канали висвітлюють Володимира Зеленського та Володимира Путіна з погляду лексичної риторики від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, зокрема – як часто вони згадують перших осіб країн у своїх публікаціях, які форми та варіанти написання посад та ПІБ вживають при описі президентів та яка їх загальна лексична картина в новинній стрічці каналів. У дослідженні були проаналізовані всі інфоканали за трьома параметрами: частота згадки, форми та варіанти написання, загальна лексична картина, на основі яких порівнювалися отримані результати та вказувалися спільні і відмінні особливості.

Ключові слова: лексичний образ, Зеленський, Путін, телеграм-канали, контент-аналіз.

Вступ. Від початку повномасштабної війни Росії проти України публікуються сотні новинних матеріалів за день, що набагато більше, ніж до її початку. Особливо їх стало значно більше у телеграм-каналах, де лаконічно та максимально швидко інформують про події в Україні та світі. Основною темою усіх інформаційних телеграм-каналів, звісно, є військові дії на території України. А згадки та новини про двох важливих персон можуть дати змогу зрозуміти особливості подачі новин телеграм-каналами. Це, звісно, президенти ворогуючих країн – Володимир Зеленський та Володимир Путін, за якими пильно спостерігає весь світ.

Одразу впливає **мета** дослідження – проаналізувати дописи інформаційних телеграм-каналів, в яких висвітлюється діяльність обох лідерів держав, з погляду лексичної риторики від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну. **Завдання** дослідження: встановити, як часто згадують у публікаціях Зеленського та Путіна, які форми та варіанти написання посад та ПІБ вживають при описі президентів, яка їх загальна лексична картина в новинній стрічці каналів. Проблема лексичного образу публічних людей, зокрема і політичних діячів, дотепер залишається поза аналітичними студіями українського журналістикознавства та філології, що обумовлює наукову новизну й **актуальність** нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Образи президентів України та Росії з різних поглядів досліджували Ю. Карманська [1], Є. Плахотнюк [2], Л. Завальська [3] та А. Березовенко [4]. Ю. Карманська аналізувала образ В. Зеленського в сатиричних українських новинах, на основі яких зробила висновок про те, як він впливає на людей та яке враження формується для суспільства після перегляду сатиричних матеріалів. З мовознавчого погляду формування образу президента України досліджував Є. Плахотнюк, який описав лінгвориторичне портретування політика. Він визначив основні рівні лінгвориторичного образу політика та

порушив питання про їхнє адекватне відображення у медійних новинних текстах, що не ставлять за ціль формування позитивного чи негативного іміджу. Л. Завальська проаналізувала образ В. Зеленського в лінгвопрагматичному аспекті, що передбачає актуалізацію комунікативної взаємодії мовця і реципієнта в різних типах дискурсу. На основі публічних виступів В. Зеленського науковиця окреслила основні комунікативні стратегії президентського дискурсу. Образ В. Путіна у контексті культу особи президента Росії досліджувала А. Березовенко. Науковиця представила характеристики способів репрезентації особистості Путіна в інформаційному просторі та зазначила політичні особливості образу президента.

Виклад основного матеріалу. Для дослідження лексичної риторики, яку використовують інфоканали в Телеграмі, було обрано три найпопулярніші, згідно із статистичними даними TGStat [5], новинні телеграм-канали: два українських – українськомовний «Телеграмна служба новин» (далі – ТС), російськомовний «Україна сейчас» (далі – УС) та один російський – «РИА Новости» (далі – РН). Для аналізу був взятий період один місяць – від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну з 24 лютого по 24 березня включно. Всього було проаналізовано таку кількість новин: «ТС» – 6 102; «УС» – 6 678; «РН» – 5 217. Аналізували кожен з інфоканалів за трьома параметрами: 1) частота згадки; 2) форми та варіанти написання; 3) загальна лексична картина.

1. Частота згадки. Для частоти згадки обох президентів у трьох інформаційних телеграм-каналах ми проаналізували усі публікації за один і той же проміжок часу (з 24 лютого по 24 березня 2022 року). Результати подані у таблиці 1.

Таблиця 1

Частота згадки президентів України та Росії в інформаційних телеграм-каналах (з 24.02.2022 р. по 24.03.2022 р.)

Телеграм-канали	Володимир Зеленський			Володимир Путін		
	всього згадок	% серед усіх постів	% лише серед зафіксованих згадок у постах	всього згадок	% серед усіх постів	% лише серед зафіксованих згадок у постах
Телеграмна служба новин	432	7,5 %	54,1 %	367	6,1 %	45,9 %
Україна Сейчас	453	6,8 %	41,1 %	650	9,7 %	58,9 %
РИА Новости	382	7,3 %	42,7 %	513	9,8 %	57,3 %

Узагальнимо, що частота згадок і Зеленського, і Путіна в інформаційних телеграм каналах є досить високою, що свідчить про впливовість та значимість обох президентів, які поширюють важливу інформацію для суспільства або пов'язані з подіями чи фактами, в яких вони згадуються.

2. Форми та варіанти написання

2.1. Володимир Зеленський. У публікаціях телеграм-каналу «ТС» вдалося зафіксувати сім варіантів написання президента України. Найчастіше в новинах використовували лише прізвище «Зеленський» – аж 272 (63 %). Такий скорочений варіант вживали, аби зробити акцент на самій новині чи цитаті президента. Далі популярний варіант при згадці про українського президента використовувалася його ім'я та прізвище «Володимир Зеленський» (67, або 15,5 %). Топ-три популярних форм закриває повний варіант: посада, назва країни, ім'я та прізвище – «Президент України Володимир Зеленський» (42, або 9,7 %). Не менш популярним формулюванням у новинних постах було скорочений попередній варіант: лише назва посади та прізвище – «президент Зеленський» (33, або 7,6 %). Також вживалися варіанти «Президент Володимир Зеленський» (14, або 3,2 %), просто без вказування ПІБ – «президент України» (3, або 0,7 %) та у вигляді узгодженого прикметника з іменником – посади та ім'я й прізвища – «український президент Володимир Зеленський» (1, або 0,2 %).

У публікаціях телеграм-каналу «УС» вдалося зафіксувати вісім варіантів написання президента України. Найчастіше в новинах використовували лише прізвище «Зеленський» – аж 297 (65,6 %). Як і в попередньому проаналізованому телеграм-каналі, такий скорочений варіант вживали, аби зробити акцент на самій новині чи цитаті президента. Далі популярний варіант при згадці про українського президента використовувалися його ім'я та прізвище «Володимир Зеленський» (61, або 13,5 %). Топ-3 популярних називань закриває форма поса-

да та прізвище – «президент Зеленський» (38, або 8,4 %). Не менш популярним формулюванням у новинних постах був повний варіант: посада, назва країни, ім'я та прізвище – «президент України Володимир Зеленський» (33, або 7,3 %). Також вживалися варіанти: посада, ім'я та прізвище «Президент Володимир Зеленський» (14, або 3,1 %), назва посади, країни та прізвище – «Президент України Зеленський» (7, або 1,5 %), просто без вказування ПІБ – «президент України» (2, або 0,4 %) та ще одне формулювання – «глава української держави Володимир Зеленський» (1, або 0,2 %).

У публікаціях телеграм-каналу «РН» вдалося зафіксувати лише 2 варіанти написання президента України. Практично в усіх новинах використовували лише прізвище «Зеленський» – аж 378 (99 %) і лише 4 рази (1 %) використовувалася форма ім'я та прізвище президента «Володимир Зеленський». Така мала кількість використання різних варіантів та уникання посади президента та самої України може мати кілька логічних та ймовірних пояснень: 1) невизнання Зеленського як президента України російськими інформаційними каналами; 2) несерйозність сприйняття особи Зеленського на політичній арені; 3) спеціальне уникання назви посади з або без назви країни за вказівкою політичного режиму в Росії.

2.2. Володимир Путін. У публікаціях телеграм-каналу «ТС» вдалося зафіксувати 10 варіантів написання президента Росії. Найчастіше в новинах використовували лише прізвище «Путін» – аж 247 (67,5 %), як і у випадку із Зеленським, такий варіант вживали, аби зробити акцент на самій новині чи цитаті президента. Далі дуже популярний варіант написання на каналі було теж прізвище з маленької букви – «путін» (101, або 27,5 %). Такий правопис цього слова використовувався з метою показати зневагу до ворога. Варто зауважити, як і в старій, так і новій редакції правопису є опис цього правила, про яке розповідав у загальнонаціональному телемарафоні доцент Київського університету імені Бориса Грінченка та відомий мовознавець Олександр Авраменко: «Прізвища людей та імена, які вживають зневажливо, пишуть з малої літери. І це правило давнє. Наприклад, гітлери, путіни ми можемо спокійно писати з малої літери, це відповідає вимогам чинного правопису» [6]. Топ-три варіанти написання закриває варіант ім'я та прізвище президента Росії «Володимир Путін» (5, або 1,4 %). Вкрай рідко траплялися інші формулювання згадки Путіна: назва посади, аббревіатура країни та прізвище – «президент РФ Путін» (4, або 1 %), двічі (або 0,5 %) вживалися форми – повна назва посади, країни, ім'я та прізвище «президент Росії Володимир Путін», просто назва посади та аббревіатура країни «президент РФ»; як зневажливе ставлення до ворога з маленької ім'я та прізвище «володимир путін» та повна назва посади, країни та ім'я та прізвище «президент Російської Федерації Володимир Путін». Також по одному разу траплялися форми згадки російського президента з певними поняттями: «окупант Путін» та «нацист Путін».

У публікаціях телеграм-каналу «УС» вдалося зафіксувати 16 варіантів написання президента Росії. Найчастіше в новинах використовували лише прізвище «Путін» – аж 568 (87,4 %), як і у випадку із Зеленським, такий варіант вживали, аби зробити акцент на самій новині чи цитаті президента. Як і в попередньому проаналізованому телеграм-каналі, далі найбільше траплялося написання лише прізвища з маленької букви – «путін» (23 або 3,5 %), такий варіант використовуватися саме від початку повномасштабного вторгнення країни-агресора Росії в Україну. Топ-3 варіантів написання закриває варіант «Володимир Путін» (17, або 2,6 %). Також зустрічалося чимало інших варіантів правопису ПІБ Путіна у поєднанні з посадою. До прикладу, повний варіант: посада, назва країни, ім'я та прізвище – «Президент Росії Володимир Путін» (11, або 1,7 %), лише назва посади та країни – «президент Путін» (9, або 1,4 %), ще один повний варіант, назва посади, аббревіатура країни, ім'я та прізвище – «президент РФ Володимир Путін» (6, або 0,9 %) і такий же варіант, однак без ім'я – «президент РФ Путін» (6, або 0,9 %). Ще кілька поодиноких (0,2 %) варіантів – «президент Росії Путін», «лідер Росії Володимир Путін», «російський президент Путін», «Володимир Путін», «президент Росії», а також словосполучення з негативним контекстом – «загарбник Путін», «фашистський диктатор Володимир Путін», «російський диктатор Володимир Путін», «фашистський диктатор РФ».

У публікаціях телеграм-каналу «РН» вдалося зафіксувати дев'ять варіантів написання президента Росії. Найчастіше в новинах використовували лише прізвище «Путін» – аж 492 (95,7 %), зазвичай у більшості постів таку форму написання вживали перед цитуванням пре-

зидента. Далі не менш популярним варіантом згадки в новинах був прикметник від назви країни та посада – «російський президент» (7, або 1,4 %), а топ-три закриває фраза у складі посади та аббревіатури країни – «Президент РФ» (6, або 1,2 %). Також траплялися ще такі варіанти написання, як повна форма (посада, країна, ім'я та прізвище) – «президент Росії Володимир Путін» (3, або 0,6 %) та поодинокі (0,2 %) випадки: «президент РФ Володимир Путін», «президент Володимир Путін», «президент Росії Путін», «Володимир Путін», «президент Путін».

3. Загальна лексична картина

3.1. Володимир Зеленський. Про Зеленського та його дії канал «ТС» використовував нейтральну або позитивну лексику, зокрема: сміливий, впевнений, рішуче відповів, красномовно пояснив, закликав світ, переконав лідерів Європи, повідомив українцям, щиро звернувся до парламенту тощо.

Про Зеленського та його дії канал «УС» використовував зазвичай нейтральну або позитивну лексику, зокрема: сильний, сміливий, впевнений, привітав українців, рішуче відповів, закликає світ, звернувся до лідерів Європи, повідомив українців, виступив під час сесії парламенту тощо.

Про Зеленського та його дії канал «РН» використовував зазвичай нейтральну лексику: сказав українцям, звернувся до Путіна, намагається домовитися, заявив лідерам європейських країн, подякував Байдену за допомогу, виступив під час сесії ЄС тощо, однак іноді були помітні і негативні формулювання: розлючений Зеленський, режим Зеленського, гнівно попередив Росію, фамільярно пояснив ситуацію.

3.2. Володимир Путін. Щодо Путіна в постах каналу «ТС» лексика просто насичена різноманітними негативними та саркастичними фразами, які описують президента Росії або він має безпосереднє відношення до певних понять, які утворені за допомогою прикметника від іменника «Путін»: 1) про владу: путінська влада, путінський режим, путінська росія, путінська Росія; 2) про війну: путінська стратегія, антипутінська коаліція, путінський бліцкриг, антипутінські акції, антипутінські санкції, путінська кампанія; 3) про війська: путінська армія, Путінська «одна з кращих армій світу», путінські окупанти, путінські терористи, путінські війська, путінські танки; 4) про президента та інше: путінізм, путінське безумство, фантазії Путіна, військовий злочинець путін, фашистський диктатор рф, пропутінський нардеп, путінська війна, путінська Сребрениця, путінські хвойди.

Щодо Путіна в постах каналу «УС» просто величезний спектр негативних та саркастичних фраз, які описують президента Росії або він має безпосереднє відношення до певних понять, які утворені за допомогою прикметника від іменника «Путін». Серед найбільш популярних фраз є путінський режим (10), путінська армія (7), антипутінська коаліція (3), путінська Росія (3). Інші поодинокі фрази можна поділити на кілька груп: 1) про владу: путінська диктатура, путінська влада, путінська пропаганда, депутінізація Росії, путінська політика, путінське задзеркалля; 2) про війну: путінська стратегія, путінський бліцкриг, так звана путінська спеціальна операція, путінська війна, путінська кампанія, Путінське командування, Путінська «спецоперація з порятунку України»; 3) про війська: Путінські орки, путінські орки, путінські кадировці, горді путінські орли в обскубаних курок, путінські окупанти, путінські загарбники, путінські вбивці, Путінські нацисти, путінські стерв'ятники; 4) про президента та інше: путінці, путіністи, антипутінський санкційний блок, пропутінський нардеп, по-путінськи, путінський полон, путінський пропагандист, путінська брехня, путінський мітинг, Путінський фашизм, Путінюгенд, путінські маріонетки. Також у новинних публікаціях редактори інформаційного каналу використовували нецензурну (тварина, довбойоб, хуйло, Путін-хуйло, хуйло Путін) або гнівну (мародер, грабіжник, психопат Путін, божевільний Путін, Гітлер Путін, бункерний дід, лякливий дід, божевільний дід) лексику щодо Путіна.

Щодо Путіна в постах каналу «РН» повністю в нейтральному стилі при згадці про президента подається інформація, використовуючи стримані прикметники чи дієслова: сказав під час засідання, звернувся до росіян, подякував та підтримав нашу армію, попередив Європу, пригрозив ЄС та НАТО, поспілкувався з президентом Франції, попросив організувати зустріч, зустрівся з Лукашенком.

Висновки. На основі трьох досліджених інформаційних телеграм-каналів («Телеграмна служба новин», «Україна сейчас» та «РИА Новости») вдалося проаналізувати висвітлення

президентів України та Росії за 3 критеріями: частота згадки; форми та варіанти написання; загальна лексична картина. Найбільша частота згадок про Зеленського зафіксована в «Телеграмній службі новин», а найменша частота згадок траплялася в новинній стрічці в «Україна сьогодні». Водночас найбільше про Путіна зафіксовано в «РИА Новості», а найменше – в «Телеграмній службі новин».

В усіх трьох телеграм-каналах найчастіше вдалося зафіксувати варіанти написання у формі лише прізвищ «Зеленський» та «Путін», які значно переважали всі інші форми. Причиною саме такого використання є економія слів у невеликих постах в Телеграмі задля привернення більшої уваги до самої цитати президента або сенсу новини. Порівнюючи кількість варіантів написання посад та ПІБ президентів, можемо означити, що найбільш різноманітні форми при згадці обох президентів використовує у своїх публікаціях «Україна сьогодні» – 8 форм для Зеленського та 16 – для Путіна. Цікавою тенденцією в українських телеграм-каналах виявилось написання прізвища Путіна чи назви країни Росія з маленької букви.

Якщо узагальнити, яку лексику вживають усі три інформаційні телеграм-канали, то все залежить від їх походження та ставлення до президентів. Про Зеленського усі телеграм-канали писали нейтрально, однак в «Телеграмній службі новин» іноді можна помітити і позитивну риторичку, а в «РИА Новості» інколи при згадці президента України використовували емоційно-негативну лексику. Про Путіна чітко розмежовується риторика: в українських телеграм-каналах часто використовується негативно-нейтральна лексика, однак «Телеграмна служба новин» більш стримано висвітлювала президента Росії, водночас «Україна сьогодні» час від часу використовувала нецензурну лексику у гострих та жаклихвих моментах сенсу новин. У російському каналі «РИА Новості» президента подавали нейтрально без якоїсь позитивної чи возвеличувальної риторички.

Результати матеріалу можуть бути використані при підготовці наукових статей, тез доповідей та науково-практичних конференцій. Перспективою дослідження є більш глибокий та багатоаспектний аналіз лексичних образів президентів України, Росії та інших політиків як у соціальних мережах, так і в месенджерах чи засобах масової інформації.

Abstract. The work examines how informational telegram channels have been covering Volodymyr Zelenskyy and Vladimir Putin from the point of view of lexical rhetoric since the beginning of the full-scale invasion of Russia into Ukraine, in particular, how often they have been mentioning the first persons of the countries in their publications, what forms and variants of writing positions and full names have been used when describing the presidents and what their general lexical picture is in the news feed of the channels. In the study, all information channels were analyzed according to 3 parameters: the frequency of mention, forms and variants of spelling, the general lexical picture, based on which the obtained results were compared, indicating the main common and distinctive features.

Keywords: lexical image, Zelenskyy, Putin, Telegram channels, content analysis.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Карманська Ю. В. Образ президента України Володимира Зеленського у сатиричних новинах “#@)2?50 з Майклом Щуром: магістерська робота / науковий керівник Д. П. Тарадай. Київ: НаУКМА, 2021. 66 с. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20902/Karmanska_Mahisterska_robota.pdf?sequence=1 (дата звернення: 13.05.2022).
2. Плахотнюк С. І. «Чи палив Зеленський?»: лінгвориторичне портретування політика. «Одеські діалоги культур: творчість, людина, мова» & «Риторика медійного дискурсу»: Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції та Круглого столу (26–27 листопада 2021 р., м. Одеса) / редкол.: О. Л. Олійник, О. І. Самойленко, Н. В. Петлюченко, С. І. Потапенко [та ін.]; Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової. Одеса: Фенікс, 2021. С. 90–92. URL: https://odma.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/materyaly-konferencyy-u-kruglogo-stola_onma_2021_poperednye-vydannya.pdf#page=90 (дата звернення: 19.05.2022).
3. Завальська Л. В. Комунікативні стратегії президентського дискурсу (на матеріалі промов В. Зеленського). *Вісник Одеського національного університету. Філологія*. 2022. Т. 26. Вип. 2(24). С. 30–39. URL: <http://philolvisnyk.onu.edu.ua/article/view/251849/257962> (дата звернення: 16.05.2022).
4. Березовенко А. В. Культ особи Володимира Путіна в контексті постмодерну. *Стратегічні пріоритети*. 2019. № 1. С. 117–132. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/48377/1/cult_of_personality.pdf (дата звернення: 23.05.2022).
5. Rating of Telegram channels. TGStat. URL: <https://tgstat.com/ratings/channels/news?sort=members> (дата звернення: 11.05.2022).
6. Зневажлива граматики війни: власні назви та імена агресора пишемо з малої літери. *Армія.Інформ: вебсайт*. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/03/16/znevazhlyva-gramatyka-vijny-vlasni-nazvy-ta-imena-agresoralyshe-z-maloyi-litery/> (дата звернення: 17.05.2022).